

کارگاه نقد

نقدی بر رمان به وقت بهشت جدی نویسی شوخی

هاتف جلیل زاده

صدای زنگ تلفن که بلند می‌شود، می‌فهمم که ۶ صبح است اما دوباره خوابم می‌برد، زنگ دوم اخطار ساعت ۱۵: ۶ دقیقه است و می‌دانم که اگر بیدار نشوم، اخطار سوم هم در راه است، این جملات بخشی از متن رمان «به وقت بهشت» است، رمانی به ظاهر جدی که اثری از ساختار جدی در آن وجود ندارد یا به عبارتی فرم آن جدی است ولی محتوای آن از عناصر و مواد یک رمان بازاری خبر می‌دهد. نرگس جورابچیان همان مسیری را می‌رود که دیگر رمان‌نویسان حال حاضر جامعه ما در آن قدم نهاده‌اند. طرح مسائل کلیشه‌ای در جای جای رمان فرم آن را از یک ساختار جدی خارج می‌کند و به ساختار آن خدشه وارد می‌کند. در سال‌های اخیر رمان‌نویسانی همچون فهیمه رحیمی، نازی صفوی، سمین شیردل و فتانه حاج‌سیدجوادی رمان‌هایی را به ادبیات ما عرضه کرده‌اند که از همین ساختار غیرجدی پیروی کرده است.

سبک نوشتاری نرگس جورابچیان مخاطب را به یاد این دسته از رمان‌نویسان می‌اندازد که به نوعی فرم‌شکنی ادبی دست زده‌اند و محتوا را فدای ساختار شکلی رمان نموده‌اند. این ژانر ادبی در بخش رمان از مسیر جدی خود خارج شده است و این پروسه اگر ادامه پیدا کند ادبیات ما دچار نوعی پس‌رفت و سبک‌لغاب خواهد شد. توانمندی‌ها و پتانسیل‌هایی که می‌تواند ادبیات را به مسیری هدایت کند که رمان‌های در قد و قواره نویسندگان فرانسه عرضه کنیم. انگار نه انگار جامعه ایران دو و نیم میلیون دانشجو دارد و این تنها یک مثال از جمعیت مخاطبان خاص ما است که می‌توانیم به آن اشاره کنیم. صدها قشر فرهیخته وجود دارد که در رمان‌های امروزی ادبیات جایی ندارند. «به وقت بهشت» نوشته نرگس جورابچیان است که تاژی‌ها در نشر آموت به چاپ رسیده است.

سطر دوم

فرهنگ ماشین نوشته‌ها سوار بر اتول آمد

اتول‌نامه یا فرهنگ ماشین‌نوشته‌ها عنوان کتابی است که نوشته‌ها، اشعار و سروده‌های عامیانه‌ای که پشت و پیش اتومبیل‌ها نوشته می‌شوند را دربر می‌گیرد و برای هر یک توضیح و تفسیر و گاه تصویری جذاب ارائه می‌دهد. این کتاب که با مقدمه مولانا جلال‌الدین محمد بلخی منتشر شده است به تاریخ ورود و رواج اتومبیل در ایران می‌پردازد و با واگاری بخشی از فرهنگ فولکلور این مرزوبوم، مجموعه‌ای جامع، جالب و طنزگونه از گوشه‌های پیدا و پنهان این فرهنگ ارائه می‌کند. مخاطب این کتاب در یک سیر تاریخی و موضوعی و دل‌نوشته‌های پدیدآورندگان این فرهنگ یعنی همان شورفرهای دیروزی و رانندگان امروزی همراه می‌شود و از پیام‌های نهفته در دل این نوشته‌ها، گاهی اشک به چشم می‌آورد و گاهی تخیلند بر لب. پدیدآورنده کتاب در مدت هشت سال، تکبیت‌ها، عبارت‌ها و واژه‌هایی که بر خودرو نوشته شده را جمع‌آوری کرده و با قاعده‌ای نظام‌مند کنار هم چیده است. در بخش نخست کتاب، اطلاعات خواندنی از اولین‌های اتومبیل در ایران مثل نخستین اتومبیل، نخستین اتوبوس، نخستین کامیون، نخستین تاکسی، نخستین شوfer مرد و نخستین شوfer زن، نخستین تصادف، نخستین ماشین‌های آتش‌نشانی و پستی همراه با عکس‌های تاریخی آمده است که در گذری کوتاه خواننده را با تاریخ ورود و رواج اتومبیل در ایران آشنا می‌کند. این کتاب با ظرافت و بداعتی خاص در ۸ بخش به صورت موضوعی تقسیم‌بندی شده و از مجموعه باره‌های فرهنگ ماشین‌نوشته‌ها کتابی خواندنی فراهم آورده است که علاوه بر داشتن مابه‌های طنزآمیز، نوعی فرهنگ جامع در حوزه ماشین‌نوشته‌ها، رانندگی و رانندگان در ایران به شمار می‌آید و اطلاعات و نکته‌های ظریف ادبی را پیش روی خواننده می‌گذارد. آغازنامه، نیایش‌نامه، عشق‌نامه، طنزنامه، شونرنامه، پندنامه، گله‌نامه و فرنگی‌نامه بخش‌های هشت‌گانه کتاب را تشکیل می‌دهند که هر کدام تعدادی از ابیات ناب، عبارات‌ها و واژه‌های مورد استفاده در فرهنگ ماشین‌نوشته‌ها را در بر می‌گیرند. اتول‌نامه به قلم سید جمال‌ها دیابانی زواره در ۲۸۸ صفحه در آذرماه سال جاری و با اهتمام نشر یک منتشر شده و در اندک زمانی به چاپ دوم رسیده است. آفرینش متن‌های کوتاه، نوززنامه، بر خاتم انبیا محمد صلوات و چند مجموعه ادبی از دیگر آثار منتشر شده این پدیدآورنده است.

سطر آخر

دنیای تجارت منتشر شد

شماره ۲۲ و ۲۳ ماهنامه جهانی «دنیای تجارت» تنها نشریه پنج زبانه ایرانی در حوزه میراث فرهنگی و گردشگری منتشر شد. پرونده این شماره دنیای تجارت به «استان یزد» اختصاص دارد، در این پرونده به یزد و پیشینه آن، نقشه و جاهای تاریخی و جاذبه‌های گردشگری، معماری، آیین‌ها و سنن، هنرهای سنتی و صنایع دستی، مشاهیر و غذاها استان یزد پرداخته شده است. در بخش‌های دیگر این ماهنامه مقاله‌ها، گزارش‌ها، یادداشت‌ها و گفت و گوهایی خواندنی در حوزه‌های ایران‌شناسی، گردشگری و میراث فرهنگی می‌خوانند و همچنین در بخش زبان‌های انگلیسی، فرانسه، کانادا، آلمانی و عربی این نشریه با استان یزد و جلوه‌های دیگری از تاریخ و فرهنگ آشنا می‌شوید. یادآور می‌شود در شماره پیشین «دنیای تجارت» در برنده صنعت گردشگری و جاذبه‌های گردشگری آذربایجان در بخش‌های مقاله، گزارش، گزارش تصویری، یادداشت و گفت و گوهایی در پیرامون آذربایجان نیز به چاپ و فروش رسیده است. شماره بهمن واسفندماه دنیای تجارت در ۲۴۴ صفحه گلاسه‌ای تمام رنگی و به‌بهای ۶۰۰ تومان هم‌اکنون روی پیشه‌خوان روزنامه‌فروشی‌ها قرار دارد.

مورخان و اندیشمندان به کمیته علمی این همایش ارائه شد که در نهایت ۲۶ مقاله در این کتاب آمده است. «خانواده‌ها در دنیای امروز» اثری از دیوید چیل با ترجمه محمد مهدی لیبسی و همراه با مقدمه‌ای به قلم دکتر باقر ساروخانی از سوی نشر افکار چاپ و منتشر شده است. دیوید چیل جامعه‌شناس معاصر کانادایی در این کتاب مطالعه‌ای تطبیقی در مورد انواع خانواده‌ها در سراسر جهان انجام داده است و نمونه‌های ارزشمندی را گرد آورده است. «مردم‌شناسی موسیقی سرخپوستان امریکا» کتابی از مارشا هرندن با ترجمه محسن ججاریان از سوی نشر افکار منتشر شده است. تمرکز کتاب حاضر بر فرهنگ، اساطیر، آداب و موسیقی بومیان امریکای شمالی است. تأکید نویسنده بر این است که موسیقی را در محتوای نموده‌های فرهنگی همانند اسطوره، دین، آئین، رسوم، رقص، شفابخشی، جادوگری، تولد و جشن‌های دوران بلوغ تا مرگ و میر و سایر پدیده‌های فرهنگی بررسی کند.

«آش در کوهستان» اثری از آنتینا دسای با ترجمه آذر عالی‌پور از سوی نشر افراز منتشر شده است. آتش در کوهستان در سال ۱۹۷۷ میلادی منتشر شد و جایزه انجمن ملی قلم و نیز جامعه سلطنتی ادبیات را نصیب نویسنده‌اش کرد. دسای به خاطر توصیف‌های خردمندانه از زندگی خصوصی شخصیت‌های زن در آناش شهرت ویژه‌ای دارد. بیشتر آثار این نویسنده دارای درونمایه تلخ و فضایی غم‌انگیز است. «آوای آلاباما» رمانی از ژیل لوروا با ترجمه سعیده بوغیری است که نشر افراز منتشر کرده است. ژیل لوروا نویسنده فرانسوی در سال ۲۰۰۷ دوازدهمین رمان خود آوای آلاباما را منتشر کرد که در آن با درآمیختن عناصر بیوگرافیک و خیالی داستان زندگی زلدا فیتز جرالد را به تصویر می‌کشد. این رمان برنده جایزه گنگور سال ۲۰۰۷ میلادی شد و تحسین و ستایش اعضای آکادمی فرانسه را به خاطر سبک درخشان نوشتار به خود اختصاص داد. انتشارات سخن مجموعه دوازده دفتر از شعرهای دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی را در قالبی شکیل به بازار عرضه کرد. این دوازده دفتر قبلا به صورت مستقل یا به صورت کتاب نسبتاً قطور چاپ شده بودند.

نام این دفترها، زمزمه‌ها، مثل درخت در شب باران، در کوچه باغ‌های نیشابور، بوی جوی مولیان، از بودن و سرودن، از زبان برگ، غزل برای گل آفتابگردان، مریه‌های سرو کاشمر، در ستایش کبوترها، خطی ز دلنگتی، ستاره دنباله‌دار و بشنواز نی است که با طرح جلدی تقریباً مشابه به بازار آمده‌اند. البته این اشعار هم به صورت تک‌جلدی، هم به صورت مجموعه قاب شده عرضه می‌شوند. «زندگانی قدیمی است» مجموعه‌ای از جدیدترین سروده‌های سبیروس شمیم‌یا از سوی نشر علم به بازار آمد. این اشعار عموماً سپید و کوتاه‌اند. اما غیر از دو سه قطعه اول دفتر که سبک و سیاق شعرهای گذشته شمیسا را تداعی می‌کنند، بقیه اشعار این دفتر از لحاظ ساختار و شکل و نوع نگاه شاعر به پدیده‌های اطراف یک دگرگونی اساسی را نویدمی‌دهد.

شمیسا در این سن و سال نیز نشان می‌دهد که همچنان نوجو و از ذهنیت و نگرشی خلاصه‌نکر برخوردار است. «مرثیه برای درختی که به پهلو افتاده است» مجموعه شعرى از غلامرضا بروسان است که انتشارات مروارید منتشر کرده است. شاعر در این مجموعه نشان داده است که بیچاره را به‌درستی می‌شناسد و از درازگویی می‌پرهیزد. برخی از این سروده‌ها هایکوواره‌هایی هستند که یک آن در ذهن شاعر نقش بستند و یک‌پارچه متولد شده‌اند. مهم‌تر از همه اینکه غلامرضا بروسان ذاتاً شاعر است و مطالعه این سروده‌ها آن لذتی که مخاطب از شعر می‌طلبیده‌اومی‌دهد.

متن قرآنی و آفاق نگارش

«متن قرآنی و آفاق نگارش» اثری از آدوینس (احمد علی سعید)، شاعر برجسته جهان عرب است که با ترجمه حبیب‌الله عباسی از سوی انتشارات سخن منتشر شد. آدوینس نه تنها مانند بسیاری قرآن را سرچشمه سنت و وحی را مصدر پیوند با حقیقت می‌داند، بلکه آن را منشا انقلاب نگارشی اولیه‌ای نیز هم که در زبان عربی در قلمرو نثر، برابر گفتار و شعر پدید آمد، این نوع نگارش، جهان را از لحاظ واقعی و غیبی، صورت و معنی در یک نظام زبانی متبلور ساخت. به تعبیر دیگر، رؤیای خاص آن را در چنان کسوت بیانی ویژه‌ای عرضه کرد که نه شعر است و نه نثر. از این حیث، قرآن از انواع ادبی دیگر فراتر می‌رود و نوع تازه‌ای را می‌آفریند. اما این نوع نگارش جدید، تنها حاصل رؤیای تازه‌ای از جهان است و چنان اساس و بنیادی نهاده که هرگونه نگارشی پس از آن، زمانی درست است که از اصول و قواعد معمول بیرون آید و قواعد تازه‌ای ایجاد کند.

گروه فرهنگ و هنر: به روزهای پایانی سال نزدیک می‌شویم. ایام نوروژ و تعطیلات آن فارغ از هر برنامه‌ای، بهترین فرصت برای مطالعه فراهم است، چه در خلوت خانه، چه در مسافرت، کتاب بهترین همراه می‌تواند باشد. پس سعی کنیم به مناسبت نوروژ و بیجا آوردن سنت حسنه عیدی دادن، کتاب را انتخاب کنیم، کتاب عیدی بدیهیم و کتاب عیدی بگیریم. غیر از کتاب هر چیز بالارزشی، هر شیء گرانقیمتی یک روز کهنه می‌شود، گم می‌شود و سرانجام فراموش می‌شود. تنها کتاب است که در حافظه ما می‌ماند. هنوز نخستین کتابی را که از مدیر مدرسه‌ام در دوران ابتدایی جایزه گرفته‌ام، به خاطر دارم و همان کتاب مرا به سمت کتابخوانی کشانده است. اما تازه‌های بازار کتاب در آستانه سالی نو، سالی که برای همه مخاطبان و همه افراد اهل مطالعه، روزهای شادی را آرزو مند و «بر شما یاران مبارک یاد نوروژ».

پنجشنبه بازار کتاب

کتاب‌های رنگارنگ روی میز مطالعه

ترجمه حمید یزدان پناه از سوی نشر علم منتشر شده است. این رمان در هشت فصل کریمی با همکاری محمد اکبری آن را تألیف و تدوین کرده است و ناشر آن انتشارات طهوری است. در این کتاب طی چند فصل سه زندگی حیوانات... الی آخر نویسنده در این درس‌ها ضمن پرداختن به داستان اقتصادی، ساختار فرهنگی و اجتماعی روستای احمدآباد جرقویه‌اشنامی‌شودید. «مردان بدون زنان» مجموعه چهارده داستان کوتاه از نست همبگویی با ترجمه اسدالله امرایی از سوی نشر افق منتشر شد. همبگویی که جایزه نوبل و پولیتزر را کسب کرد، در جنگ‌های ایتالیا، ترکیه، یونان و جنگ‌های داخلی اسپانیا حضور داشت و برخی از داستان‌هایش بازتابی از این حوادث است. این مجموعه سالها پیش توسط نشر آهنگ منتشر شده بود. نشر افق رمان مشهور «پیرمرد ودریا» از همبگویی را با ترجمه نازی عطیما به دست چاپ سپرد. این رمان هم که سالها پیش توسط انتشارات امیرکبیر به بازار آمده بود و یکی از موفق‌ترین و معروف‌ترین آثار این نویسنده محسوب می‌شود موضوع فیلم‌های سینمایی و تلویزیونی قرار گرفته و با اقبال جهانیان روبرو شد.

«پیرمرد و دریا» اثر همبگویی در این هفته با ترجمه محمدتقی فرامرزی نیز توسط مؤسسه انتشارات نگاه منتشر شده است. این انتشاراتی چاپ سوم از این ترجمه را به بازار عرضه کرد و در ابتدای کتاب تحلیل و تفسیر مفصلی به قلم مترجم تحت عنوان پیرمرد و دریا در بسته نقد آمده که جمعی برابر متن داستان دارد و بسیار خواندنی و آموزنده است. مؤسسه انتشارات نگاه «تیره بختان جامعه» اثری از جک لندن را با ترجمه اصغر مهدی زادگان چاپ و منتشر کرده است. جک لندن که در اغلب آثارش زندگی تپیدستان و اقشار محروم اجتماع را به تصویر می‌کشید و از رنج و سختی زندگی آنان و زاغه‌نشینان می‌نوشت، در رمان «تیره بختان جامعه» نیز که به شیوه اول شخص روایت می‌شود، به عنوان سخنگوی ستمدیدگان جامعه سرمایه‌داری عصر خویش به اندیشه راهی آنان وفادار می‌ماند. «الیزابت کاستلو» رمانی از جان مکسول کوئنزری برنده نوبل ادبیات در سال ۲۰۰۳ میلادی است که با

منترش کرده بود. «آداب و رسوم و فرهنگ عامه احمدآباد جرقویه» کتابی است که زهرا کریمی با همکاری محمد اکبری آن را تألیف و تدوین کرده است و ناشر آن انتشارات طهوری است. در این کتاب طی چند فصل سه زندگی حیوانات... الی آخر نویسنده در این درس‌ها ضمن پرداختن به داستان اقتصادی، ساختار فرهنگی و اجتماعی روستای احمدآباد جرقویه‌اشنامی‌شودید. «مردان بدون زنان» مجموعه چهارده داستان کوتاه از نست همبگویی با ترجمه اسدالله امرایی از سوی نشر افق منتشر شد. همبگویی که جایزه نوبل و پولیتزر را کسب کرد، در جنگ‌های ایتالیا، ترکیه، یونان و جنگ‌های داخلی اسپانیا حضور داشت و برخی از داستان‌هایش بازتابی از این حوادث است. این مجموعه سالها پیش توسط نشر آهنگ منتشر شده بود. نشر افق رمان مشهور «پیرمرد ودریا» از همبگویی را با ترجمه نازی عطیما به دست چاپ سپرد. این رمان هم که سالها پیش توسط انتشارات امیرکبیر به بازار آمده بود و یکی از موفق‌ترین و معروف‌ترین آثار این نویسنده محسوب می‌شود موضوع فیلم‌های سینمایی و تلویزیونی قرار گرفته و با اقبال جهانیان روبرو شد.

چاپ اول این کتاب که در سال ۱۳۷۰ منتشر شده، تاریخ عرفان و عارفان ایرانی از یازید بسطامی تا نورعلی‌شاه گنابادی را در بر می‌گیرد. خواننده با مطالعه این اثر با بسیاری از عارفان ایرانی و فلسفه و آثارشان آشنا می‌شود و شناخت نسبتاً جامعی از تاریخ عرفان کسب می‌کند.

«روانکاو زیگموند فروید و روایت ویلیام بولیت» اثری از توماس وودرو ویلسون بیست و هشتمین رئیس جمهور امریکا و پایه‌گذار جامعه ملل است که پایه‌گذار جامعه ملل بود. شاهرخ غفاری توسط نشر آبی چاپ و منتشر شده است. این نوشتار درباره شخصیت انسانی است از لحاظ جسمی ضعیف، بسیار مذهبی، تک‌صیگر کرده، فرهیخته و بالاسر سیاست‌بازی برجسته و شاخص به نام توماس وودرو ویلسون که پایه‌گذار جامعه ملل بود. «از روی دست رمان نویس» مصاحبه‌هایی با پنج نویسنده برجسته چون فروستر، فاکنر، همبگویی، هاکسلی و سمیونو است که با زبانی ساده و صمیمی اسرار و فنون کار خود را با همه علاقه‌مندان به داستان‌نویسی در میان گذاشته‌اند. این کتاب با ترجمه محسن سلیمانی از سوی انتشارات سوره مهر هم اکنون به چاپ سوم رسیده. چاپ اول این کتاب را در سال ۷۶ ناشر دیگری

آمنه مادر پیامبر

«آمنه مادر پیامبر» نام کتابی به قلم دکتر بنت‌الشاطی با ترجمه احمد صادقی اردستانی است که از سوی نشر علم منتشر شده است. ادب مصری، تاریخ‌نگار و قرآن‌پژوه سخنکوش دکتر عایشه (بنت‌الشاطی) اذعان دارد که برای پردازش شخصیت حضرت آمنه(س)، مدار برومند پیامبر به منابع زیاد و لازمی دست نیافته است، اما ذوق سلیم، دانش گسترده و ایمان استوار و رسالت اسلامی، وی را چنان نیرومند و خلاق ساخته که به زیبایی، دقت و سبک چشمگیری توانسته ابعاد ایمانی و شخصیت زن بودن حضرت آمنه را واکاوی کند و به عنوان یک مادر وارسته بخصوص برای زنان عرب او را نمونه همه فضایل و مدارج عالی انسانی و دلاوری‌ها معرفی نماید. این کتاب در هفت بخش تحت نام سالارمادران، مداران پیامبران، محل ولادت و وراثت، گلوازه قریش، عروس یتیم‌نواز، مادر کودک یتیم، مسافرت و زندگانی جاویدان تألیف و تدوین شده است.

کتاب‌شناسی انقلاب اسلامی و امام خمینی (ره)

«کتاب‌شناسی انقلاب اسلامی و امام خمینی (ره)» به اهتمام دکتر موسی مهدوی و جمشید منصور قباغی از سوی مؤسسه خانه کتاب چاپ و منتشر شد. تدوین و انتشار کتاب‌شناسی‌ها و سایر منابع کتاب‌شناختی، می‌تواند دانش پژوهان و صاحبان آرا و اندیشه را در دستیابی به آخرین تحقیقات و تألیفات در زمینه‌های مورد نظر یاری رساند. مؤسسه خانه کتاب با هدف همراهی با محققان این عرصه مقدس و به منظور اطلاع‌رسانی روزآمد و سرانجام توسعه مستمر تحقیق و پژوهش درباره انقلاب اسلامی انتشار کتاب‌شناسی انقلاب اسلامی و امام خمینی (ره) را در دستور کار خود قرار داد و پس از تلاش دو تن از اساتید آگاه، این اثر را به بازار عرضه کرد. لازم به توضیح است که دامنه زمانی اطلاعات کتاب‌شناختی ارائه شده، ۲۰ سال نخست انقلاب اسلامی را در بر می‌گیرد.

